

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1'50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18'—, polletna K 9'—, četrletna K 4'50. — Za inozemstvo K 30'—, — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna pettivrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste.

Posamezna številka 6 vinarjev.

Štev. 83.

V Ljubljani, v sredo dne 13. septembra 1911.

Leto I.

Srbija.

Prevzetnost je lastnost, ki jo čisla le prevzetnež sam; pa tudi ta spoštuje le svojo prevzetnost, pa sovraži ali zaničuje tujo. Med lepe lastnosti se torej ne bo dala uvrstiti. Kdor ni pristaš dvojne morsle, pa rabi za skupine enako merilo kakor za posamezne osebe. Umor je umor, če ga izvrši tolovaj ali pa država; in če prevzetnost ne pristoja posamezniku, tudi ne pristoja državi.

Zastopniki velikih držav so včasih drugega mnenja. Naš slavni grof Aehrenthal je bil n. pr. prepričan v času aneksijskega spora, da se nam očebnost napram mali Srbiji imenitno podaje. Grof Aehrenthal ni najboljši diplomat, pa tudi ne najboljši estat. Ideali lepote se izpreminjajo kakor vse na svetu in v naši dobi, ki se — ah in oh! — vsebolj nagiblje k demokracizmu, je „serenissimus“ le še komična figura in velike kretnje same ob sebi ne imponirajo več ljudem, ki žive živo življenje. Ne glede na to, da je dvajseto stoletje še več ali manj — seveda še bolj manj kakor več — krščansko in da prištevata krščanstvo napuh posebni vrsti grehov.

Ali v političnem življenju ne smemo iskati ne lepote, ne krščanstva. Doba, ko je imelo krščanstvo praktičen pomen, je že davno, davno za nami; doba, ko bo tudi socialno življenje estetično, je še daleč pred nami. Sedanjost pa hodi po svojih posebnih potih. A tudi po teh ne prihaja prevzetnost vedno tja, kamor je bila namenjena; ker zabada nos preveč v oblake, izgube oči lahko stezo pod nogami in — bums — je najkrasnejša poza „fuč“ v neprostovoljnem poljubovanju matere zemlje.

Ko se bili v Srbiji iz sebe zaradi Bosne in Hercegovine, definitivno izgubljene, smo z ironičnim posmehom gledali s svoje višave na deželico, svijačo se v krčeviti bolesti. Mi — da bi se pogajali s takim pritlikavcem? Mi? ... Naj hvali Boga, da ne pobašemo še njega v svojo torbo. Mi, ki lahko napolnimo vso Bosno in Hercegovino z vojaki in ob vsej meji razpostavimo kanon poleg kanona in čez noč, ne da bi kdo kaj opazil, mobiliziramo vso svojo mornarico! ...

Vse to se je zgodilo. In veljalo je samo par stov milijonov, ki smo si jih izposodili od kapitalistov, pa jim plačujemo milione za obresti. Ali se je zaslužek našega ljudstva toliko zvišal, da lahko utрпи te milione? ... Izvoz iz Avstrije nazadnje, uvoz se množi; iz države gre več denarja nego prihaja vanjo — kljub krvavim dolarjem naših trpinov iz Amerike. Milioni pa se morajo plačevati. Kdor je gospodarsko močnejši, se otrese te dvomljive ugodnosti, kdor je odvisen, naj pa gleda, kako bo ob večjih stroških in manjših dohodkih živel. Naš državni dolg se je silno povečal —

baron Bienerth zasluži za to posebno priznanje velekapitalistov — in ljudstvo naj bi ne čutilo teh novih bremen? ... Pač, pač. Ali če se skriješ za plot, ne ve osel, odkod prihajajo udarci. Če bi bil mistik, bi menil, da ga tepe kak Jupiter za zagonetne grehe.

Bili smo ponosni in s pomanjkanjem plačujemo svoj ponos. Pa se nam je zadelo, da je treba ošabnost še nekoliko bolj podpreti — s pomnoženimi bajoneti in jabolni — baron Schönauich se seli iz palače vojnega ministrstva baje zato, ker je imel premalo zmisla za naš ponos in ker se mu je zdelo 400 milijonov za enkrat dovolj. Obroki za to prevzetnost se odplačujejo, ali na trnju niso zrastle. Za vsak milijon, kar ga gre več v kapitalistične banke, prihaja nekaj manj mesa, nekaj manj krompirja v ljudske želodec. Na nekaterih obrazih je še veliko prevzetnosti, v črevih je je vsak dan manj.

Pa je mala Srbija priznala, da je majhna in da je imel stari Eric prav, ko je dejal, da je Bog na strani močnejših bataljonov. Naši fantje so se vrnili po tistih železnicah, po katerih so bili napravili izlet v povečano domovino, z njimi pa se je čisto po tihem pripeljal gost, ki je bil z njimi prišel v Sarajevo, v Mostar, v Banjaluko, v Brod. Sila prozaično je njegovo ime: Draginja. In ko je bila sablja odpasana, je prišlo mirno delo mešetarenja na vrsto. Ne da bi nas kdo silil — kajti siliti se ne damo, mi ne! — smo bili mali Srbiji obljubili, da dobi od nas gospodarske koristi, če neha kričati in se vede, kakor se spodobi pridnemu otroku.

Avstro-Ogrska je imela s Srbijo skleniti trgovinsko pogodbo. Res je, da so brezdomovski socialni demokratje kričali, da naj se Srbiji dovoli večji uvoz mesa in naj se skrbi, da dobi avstrijska industrija širši trg v Srbiji. Zakaj socialisti so trebiharji brez visokega poleta in so hoteli le več prilike za delo in več mesa za želodec. Ali mi se nismo dali! Zmagala je naša krasna prevzetnost. Najprej smo lepo komodno premišljevali, če bi sploh šli sklepali kakšno pogodbo, če je to zabava ali če ni, preštvali smo gumba, nazadnje smo čudovito blazirano, tako da smo občudovali sami sebe, rekli: „No, naj že bo. Naj revčki tudi kaj dobe.“ A ko so brezbojni socialisti zakričali: „Več živine! Več mesa,“ smo se s finim sarkazmom nasmejljali, prav na lahnem, kakor se spodobi sitim kavalirjem, in prezirljivo smo jim odgovorili: „Se mani, lačna banda!“

Pa smo sklenili glasovito trgovinsko pogodbo, s katero smo znižali kontingent, ki je bil Srbiji dovoljen pred letom 1908. Zato smo imeli trgovinskega ministra Weisskirchnerja, tega izvoljenca gospodovega, ki bi posekal vsakega pismouka in omega luciferja spravil v dvom, če je svet ali proklet. In smo imeli

obilju na svetu, a ljudstvo je živelu napol gladno v pomanjkanju sredi nepreračunljivega bogastva. V mestih stoji cerkve, z zlatom in srebrom napolnjene, ki ga Bog ne potrebuje; a na cerkvenih stopnicah trepetajo berači, skrbno pričakujejo, kdaj jim stisne mimogredoč človek bakren novček v roke. Tudi prej je videla bogate cerkve in z zlatom obšita mašna oblačila popov, revne bajte siromašnega ljudstva in njegove nemarne cunje; ali prej se ji je vse to zdelo naravno, a sedaj je videla v tem žalitev siromakov, katerim je cerkev bila bližja in potrebnjša kot bogatim.

Iz slik, predstavljajočih Kristusa, iz vesti o njem je vedela, da se je Kristus, prijatelj revežev, preprosto oblačil, a v cerkvah, kamor so prihajali siromaki po tolažbo, ga je videla vkovanega v čisto zlato, oblečenega v žido, ki je zaničljivo šumela ob pogledu siromakov. Ne hote se je spominjala besedi Ribinovih:

— Celu z Bogom so nas prevarali! V laž in v obrekovanje so ga oblekli, da ubijajo naše duše!

Ne da bi si bila v svesti, je manj molila, a vse pogostejše razmišljala o Kristusu in o ljudeh, ki so, ne da bi izgovarjali njegovo ime, kakor da ne bi vedeli zanj, živeli po njegovih zapovedih in ki so, kakor on, smatrali svet za kraljestvo siromakov in hoteli enakomerno razdeliti vse bogastvo med ljudi. Mnogo je razmišljala o tem, ta misel se je razraščala v njeni duši, se poglobljala in objemala vse, kar je videla, vse kar je slišala; rasla je in

Ahrenthala in Bienertha in junaško meščansko večino v parlamentu, ki je ošabno dejala: Nalaš! Ker smo večina mi, naj imajo agrarci prav ...

Vse to ni stara zgodovina. Vse to ni bilo takrat, ko so se rimski plebejci izselili na sveto goru in so si morali modrijani patricijev izmišljati ljubeške storije o želodecu in ostalih udih. Prav pred kratkim se je to godilo in živo se spominjamo. Kako naj bi tako hitro izginil naš božanski ponos ...!

Ali pa ... morda ... vendar?

Ej, ošabnost ni lepa; zlasti tedaj ne, kadar se mora končati. Če si govoril s sovedom le sedeč visoko na konju, dočim je on stal v prahu, pa moraš naenkrat iz sedla, da so tvoje oči v eni črti z njegovimi. Če sta prihajali iz tvojih ust le besedi „hočem“, „nočem“, pa se mora jezik naenkrat navaditi besede „prosim“.

Tako je to: Pred nedavnim bi bili lahko rekli Srbiji; Ponujamo! In Srbija bi bila še dejala „hvala!“ Danes moramo vprašati: „Ali hočeš biti tako prijazna?“ ... in onkraj Save pravijo: Bomo videli. Bomo že še videli! ...

To so uspehi naše gospodarske politike, posledice agrarne vseomogočnosti, zasluge Weisskirchnerjev. In če se tudi jutri popravi greh, pa dovoli uvoz srbake živine in če nam je Srbi dajo, se s tem še ne morejo popraviti žalostne posledice tedanjega greha. Iz Srbije pride pomoč lahko za bodočnost. Za sedanjo silo nam Srbija ne more dati toliko mesa, kolikor bi ga bilo treba, tudi če hoče. In če bo hotela, še ne vemo, kakšni bodo sedaj njeni pogoji. Zakaj tudi na Balkanu poznajo danes našo stisko.

Prevzetnost ni dobra. Tudi velikani je včasih odvisen od pritlikavca.

Kongres primorskih strokovnih organizacij.

V Trstu, 11. septembra.

Kongres je v soboto nadaljeval svoje delo po določenem dnevnem redu. Predsedoval je sodrug Oлива.

O sistemu organizacije je poročal sodrug Chiussi, ki je po obširnem referatu predlagal sledečo

resolucijo:

Z ozirom na dejstvo, da je združevanje delodajalcev v bojne organizacije zlasti zadnja leta znatno napredovalo in da imajo take organizacije glavni namen, da vodijo boj zoper vsako pravično stremjenje delavstva, pri čemer se poslužujejo vseh dostopnih sredstev zlasti ob stavkah in v mednih bojih, ter da snujejo in podpirajo žolte organizacije;

vpoštevaje dejstvo, da smatrajo tako združeni delodajalci mezdne boje in stavke za vprašanja, ki se tičejo vseh podjetnikov ene stroke in včasih cele industrijske skupine ali vse industrije sploh ter da pogostoma groze in odgovarjajo z izpori, hoteč na ta način oslabiti delavsko vztrajnost in solidarnost;

oziraje se na to, da se neprenehoma množi število združenih družb, da se neprenehoma ustanavljajo različni novi karteli v mali in veliki industriji, da dobivajo podjetniške družbe podpore iz bank, ki dajejo na ta način delodajalcem v roke moč, kakršne doslej še niso imeli;

je treba priznati, da se je zelo povečala odgovornost delavskih organizacij in njenih zaupnikov.

Vpoštevaje ta dejstva poudarja kongres potrebo, da se posvečuje gibanjem vse večja paznja in da se ustanove v vseh strokovnih organizacijah močni bojovni skladi in da se v ta namen uvedejo obligatorični prispevki. Izpred oči se ne sme izgubiti neizogibna vedilna skupnost v mezdnih gibanjih in stavkah; v industrijskih delavnicah, v katerih so zaposleni delavci različnih organizacij, se mora torej, kar se tiče stavk, mezdnih gibanj in sploh vprašanj, ki lahko vplivajo tudi na delavec drugih strok, obravnavati in sklepati samo dogovorno med vsemi organizacijami, stoječimi na podlagi razrednega boja. V tem smislu se ima izvršiti sklep petega strokovnega kongresa na Dunaju o tovarniških organizacijah.

Peti kongres strokovnih organizacij na Primorskem, ponavlja resolucijo dunajskega V. kongresa, ki priznava fabrično ali delavnično organizacijo kot višjo formo organizacije in priporoča strokovnim organizacijam naših dežel, da jemižejo bolj v poštev razvoj in ojačenje delodajalskih organizacij, imajoč vedno pred oči, da je edini uspešni sistem delavske organizacije zvezna mednarodno centralizirana organizacija z visokimi prispevki.

Po zelo obširni razpravi o poročilu in o resoluciji pa o sistemu organizacij, katere se je udeležilo veliko število delegatov, je bila navedena resolucija soglasno sprejeta.

Temu je sledila 10. točka dnevnega reda: Poslovnik meddeželne strokovne zveze. Pri tej točki je sodr. Todeschini prečital poslovnik, ki je bil brez vsake razprave soglasno odobren. S tem je bilo izrpano delo drugega dne zborovanja.

V nedeljo, zadnji dan kongresa smo imeli poročilo sodr. Valentina Pittonija o strokovnih organizacijah in zadržanju.

Lepo poročilo sodr. Pittonija so zborovalci zelo pazno poslušali in so mu ob koncu pritrdili z burnim aplavzom.

je osupnila in neverjetno je vpraševala Nikolaja:

— Ali je to mogoče?

A on ji je vztrajno, z neomajnim zaupanjem v resničnost svojih prerokovanj, pripovedoval pravljice o bodočnosti.

— Zeljam človekovim ni meje, njegova sila je neizčrpna! A vlic temu svet le počasi bogati na duhu, ker je sedaj vsakdo valod stremljenja po osvoboditvi od zavisnosti prisiljen, da zbira ne znanje, temveč denar. A kadar ljudje ubijajo svojo poželjivost, ko se oproste iz spon prisilnega dela ...

Redko je razumela smisel njegovih besed, a čustvo trdne vere, ki jih je oživljalo, ji je postajalo vse dostopnejše.

— Na zemlji je le malo svobodnih ljudi, to je vsa nesreča! — je dejal.

To je bilo razumljivo — poznala je ljudi, ki so se osvobodili od poželjivosti in zlobe, razumela je, da bi postalo temno in strašno obličje življenja prijaznejše in preprostejše, boljše in jasnejše, če bi bilo več takih ljudi.

— Človek je prisiljen, da je okruten! — je žalostno dejal Nikolaj.

Mati mu je prikimala z glavo, spomnivši se Andrejevih besed.

IX.

Nekoč je Nikolaj, vselej točen kakor ura, prišel mnogo pozneje iz urada, kakor po navadi, in ne da bi se slegel, ji je urno dejal:

(Dalje.)

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

VIII.

Nataša je vstopila za učiteljico v tkalnico in Nilovna ji je od časa do časa donala prepovedane knjige, oklice in časopise.

To je bilo nje opravilo. Nekolikokrat v mesecu se je preoblečena v nuno, v trgovko špic, v imovito meščanko ali romarico vozila in hodila po guberniji, z vrečo na hrbtu ali s kovčegom v rokah. V vagonih in parnikih, v gostilnah in hotelih se je vedla preprosto in mirno; spuščala se je v razgovor z neznanji in brez bojazni obračala nase pozornost s svojimi ljubeznimi besedami in z mirnim nastopom izkušene ženske, ki je videla mnogo sveta.

Z zadovoljstvom se je razgovarjala z ljudmi, poslušala njih pripovedovanje o življenju, njih tožbe in vzdihne. Vsakokrat ji je srce prekipevalo radosti, kadar je opazila v človeku ostro nezadovoljnost, nezadovoljnost, ki protestira proti udarcem usode in z vso vnemo išče odgovorov na vprašanja razuma. Pred njo se je vse širše in prestrežje razvijala slika človeškega življenja, bistrega in nemirnega življenja v boju za vsakdanji kruh. Povsod je bilo vidno sirovo golo in čisto odkrito stremjenje, da prevariš bližnjika, da ga oropaš, da istisneš čim več dobička zase, in da mu izpiješ kri. Videla je, da je vsega v iz-

Modna in športna
trgovina

P. Magdić, Ljubljana

Nasproti
glavne pošte

Krasne bluze

iz svile, volne, batista in barhenta. Hišne halje, spodnja krila, predpasniki za dame in otroke. Moderaci najmodernejši kroj v krasni izbi. Batist in šifon moderčki.

Damski klobuki

in čepice, otroški klobuki in čepice, pajčolani, igle za klobuke, pajčolani za neveste, mirtovi venci in šopki.

Pletene jope

v poljubni barvi, pletene športne jope, pletena spodnja krila, pletene boa in mufi, pletene čepice in klobuki, krasna izbira dežnikov in solčnikov.

Špecialiteta šerp

za gledališče, svilnate in čipkaste šerpe, volnene rute (pleti). Svilnato blago modno in gladko in v najmodernejših vzorcih, gladki in pa modni baržuni, pliši, tenčice.

Damsko perilo

ovratniki, manšete, srajce, spodnja krila, hlače, predpasniki, žepni robci, krasna izbira švicarske vezenine, kopalni plašči in obleke frotir brisalke in vse druge kopalne potrebščine.

Jesensko, zimsko

tricot perilo, majce, spodnje hlače. Reform hlače, iz klota in pletene, modne nogavice, pletene in suknene gamaše, nočni čevlji za dame in otroke.

Kožuhovina

boa, mufi, klobuki, čepice, rokavice iz sukanca, kože, pletene in čipkaste, krasne ročne torbice, denarnice in verižice.

Narodne zastave

narodne torbice, blazine, preproge, tableti, zagrjnala, vezenine. Razni društveni znaki, potrebščine za telovadna društva in drugi šport.

Potrebščine za šivilje

čipke, čipkasto blago, čipkasti ovratniki, šerpe, vložki in motivi, pozamenterija, vezenine, sukanec za šivanje, pletenje in vezenje, svilnati in baržunasti trakovi, podloga gumbi, zlate in srebrne resice, čipke, žnor, porte in trakovi.

Modno perilo

kakor srajce bele in barvaste, spalne srajce, spodnje hlače, žepni robci, ovratniki, manšete, naprsniki beli in barvasti.

Cilindri, klobuki

trdi in mehki vedno najnovejše oblike in barve. Zaloga svetovno znanih Borsalino in Pichler klobukov. Čepice iz angleškega sukna, usnjate in kožuhovinaste.

Trikot perilo

kakor srajce, majce, hlače, potne jopice, dr. Jägrovo volneno zdravstveno perilo. Dr. Lahmannovo zdravstveno perilo iz bombaža.

Dežniki in palice

vsake izvršbe in cene, glaloše, nočne čevlje najboljše kakovosti, usnjate, suknene gamaše, pletene patent gamaše, potovalni pleti in odeje, zračne blazine.

Kravate, pentlje

samoveznice, vedno najzadnje novosti, od priproste do najfinejše vrste. Sčitniki iz svile, volne in bombaža. Moderni svilnati robci za žep.

Špecialiteta gumb

za manšete, prsi in ovratnike, rokavice iz sukna, kože, volne in pletene, naramnice in podveze, vsemogoči sistemi in cene.

Za lovce

pletene telovniki, (flanel srajce iz volne in polvolne), dokolenice, nogavice, rokavice, čepice, nahrbtniki. Nepremočljivi plašči iz oljnate tvarine.

Milo, dišave

ustna voda, voda za lase, kolinska voda, zobna krema, puder, ščetke za obleko, lase, zobe, nohte, brke in klobuke, glavnike, zrcala obveze za brke, gumijaste gobe in vse druge toaletne predmete.

Za turiste

volnene srajce, sviterji in nogavice, dokolenice, nahrtniki, specialiteta pletenih gamaš, dereze, krpilje, cepini, vrvi, plezalke, ski, sanke, raznovrstne aluminijum posode itd.

Modna in športna
trgovina

P. Magdić, Ljubljana

Nasproti
glavne pošte